

Kuatiatüri imabae peguavae

Kuae tenondegua ovasi arasa mokoi eta mokoipa meteipe (2021), kuae mbaerasiguasu COVID-19 jeivae jekuaefoi jetague rupi ova jare oporoyuka oi. Opaete kuae iviguasu rupi omoerakua reta jekuae oyekuaye jare oporombombaerasiye oi, jokoräifiovi oime ouye oi kuae mbaerasiyefio erëi oasaetema ipirätavae. Erëi añave rupi, jetama opa vacuna ofionoka reta iyevaeramo mbaetima jetambate kuae mbaerasi ova irü retavae. Erëi kuae vacuna mbaeti opaetevae têtaguasu reta ogua echa kuae mbaerasiguasu jeko pegua mbaeti korepoti jeta oyemboyekuae, jokuae jeko pegua ambuegue reta ogua ipuere rupimiño jaeramo jetavae opa ombotaikue jare mbaetima ipuere jêtaigua reta jete omomirata kuae vacunape (moa).

Kuae teko jeko pegua jetagua ofemopiamongeta jare ipiatiti retavae, erëi jeseve opaete kuae iviguasu rupi jekuae oparaviki reta opüaye vaerä, erëi oyekua kavivi kuaepe têtaguasuñavo opa oyuvavi oparaviki retavae, jaema kuae têtaguasu reta iparavete retavae mbeguepeyae opüa retaye. Erëi irü têtaguasu reta iparaviki kavi rupi omomirataye opaetevae iyekou reta jare imbaeapoaguiye reta, kuae omeë ombojepikatute vaerä mbaeyekou jendareño oivae reta jepi ndei kuae mbaerasiguasu oumbove jepivaegui omboyeupiye reta. Kuae jeko pegua, opa mbae mbae reta jepi, erëi kuae mbae jepietevae oyecha jokuae jeta rupi mbae omeevae reta rupi, kuaepe oikevi takarära imboguataa reta echa jepiyeyevi jare opavi oyokenda reta tape jokuae jeko pegua opaete têtaguasu reta oiprara opita.

Erëikatu, kuae banco ikorepotikatuvaë reta korepoti jekovia jendapeño oeya reta, echa jae reta ofemopiamongetako kuae mbaembae reta jepi oyipivae michi peguañokovae. Erëi oyekuañomaima oiko kuae mbaembae reta jepivae ofemomiratañotamai oiko ndei ofeväe jokuae arire omoanga retambove, jaema jokuae omboyepiamongetaka opaetavae maemeerendaa rupi mbaeyekou reta jepivae, ñañemongeta ñai

itaverare, echa jaeko mbaeyekou ofeñovatu kavi oikovae. Jaeramiñovi, kuae mbaembae reta jepi oyepivae oasaeteye omoirüvi mbia reta jaema kuae têtaguasu reta omboipiramo ipiräta oivae jekuae omboagui retaye, ñañemongeta ñai iviguasu ivikotiguare (america del sur), echa jae reta mbae oyekoumbate.

Kuae mbaepokiapo korepotiapo pegua opaete rupivae oipea tape oyemboyipi vaerä mbaeyekou jendareño oivae jepi kuae Boliviagui ofemondo irü têtaguasu kotivae, jaeko itavera, soya jare itainegui opaño mbae oevae reta. Kuae jeko pegua, jeta korepoti opita korepotiñoavetuape ova arasa oasaguireramoetei, echa okuakua maemeemondo jare mbaembae ñemuña reta omboukavaere; kuae mbaraviki jeko pegua yandembori mbaeyekou reta ofeñovatu oivae yapoko. Jokoräifiovi, korepotiñoavetuape oechauka reta mbaembae reta jaekavimbaemavae oivae, jaeramiñovi yeroviareve oechauka reta ñemongetaguiye korepotiapo pegua irü têtaguasu reta ndive oyepovae irügue arasa rupivae. Taiquete, mbia irü têtaguasu reta rupi oyepovae jekuaefoi ipiräta oi echa ipuereño yayeko jese jare yandepuere yaiporu yandetei.

Añeteteko kuae ñanerëtagusupe oyekua kuae mbaerasiguasu COVID-19, opaete iviguasu rupirami, ou oväe Araama arasa mokoi eta mokoipa meteipe (2021) jaenungañovi araivi jare aratini arasa 2021pe oyekuaye mokoia jare mboapiaye kuae mbaerasiguasu ñanerëtagusu Boliviape. Erëi, añave rupi omboyuaviasiyaeko mbaraviki tenonde mburuvicha jaeiño ofeñono retavae oikovaegui, echa ñemongetaguiye korepotiapo pegua, jare tekoroisä pegua kuae gobierno oyeparavo yandetekomboe rupivae jare mbaepuere ofemee añetete rupi chupevae oyapo kavi mbaraviki reta oyemboyovaicho vaerä kuae mbaerasiguasu añave rupi jare ouye oivae opaete yandeiviguasu rupi. Jeta mbaembae reta ofemoikavi tekoroisäpe

echa jeta oyeapo yembotimbo jare ñepoanoguasua kuae mbaerasiguasugui, kuae mbaraviki oyereraja tenonde jupi rupi, yepetëi ndipo mbaeti ombouravi irü têtaguasu retagui moa reta.

Opaete kuae mbaembae reta, têtaiapo reta ipiakatuvae jare ñeemboaguiye ndive, oi pea tape omoingoveye vaerä korepotiapo, yemboavaimbaereve jare mbaembae reta jepi oyipimbaereve.

Kuae añave yandemburuvicharä oivae reta oeka tape ikavigue ñanerëtaguasua ombokuakua vaerä. Yasi yaguiyepi, BCP jare MEFP omopüa reta **MBARAVIKI KOREPOTIAPO REGUA OPAETEVAE PEGUA (PFF) 2021**, kuae programa omoikavi ñee reta kia korepotiapo regua kuae iyapoa retape. Kuae suscripcionpe oiko yandemburuvichaguasu têtaguasu tekoyuaviavi iviguasupe pegua Luis Arce Catacora oechakareve añetetegue rupiko oparavikitavae echa jae oime guinoi mbaepuere oyapoete vaerä kuae mbaraviki reta omingoveye vaerä korepotiapo opaete têtaiapo Bolivia pegua retape.

Jokuae ñee rupiyeyño oñemomirata jare oñemoai kuae ñeemboaguiye korepotiapo pegua, oeka reta oiporu vaerä oipotague tape korepotiapo aguiyearä oگویi jare jekuaeño ipiräta oi vaerä jare jokoräi oporomoatäगतu korepotiporukape. Jokoräiñovi opaete kuae omboguyi koreptimboasa oyeapo korepotiñovatua rupivae ñeemboaguiye ramivi korepotimee rupi jare kuae retako jae ombori omopüaye vaerä koreptiapo. Jokoräiñovi, mburuvicha korepotiapo pegua oyemboivateye korepotiporukaa jeräkuayaevaepe echa omboyeupi mbaeporu jepi, echa kuae reta oگویi jepi arasa mokoi eta mokoipape (2020) oyecharamboeve ñeemongeta arakua pegua jaekavimbateä jare yaikuaä mbaeko oasatave jeko pegua, jaermiñovi têtaiapo reta oikorai jokogui kuae mbaerasiguasu jeko pegua opaete kuae kuae reta oyapoka ambuegue korepotiporua iparaviki irü reta aguiyeyärä oiporu kavi tembiporu oñemee chupe retavae EIF, oyekou reta korepotire jepimbae omboepireve erëi jae reta jepiyeyepi oiporuka reta irüvae retape (irüvae reta oikuambaereve) EIF. Jokoräiñovi, oyemboguyi korepotiapo irü têtaguasu reta ndive oyeapovae, jare omoirü jokuae korepotiapo ipitepe mbota tuichague erëi kuae imae jaeño jae oiporu reta vaerä ñanerëtaguasua ikorepotiimiño. Erëi irü rupi, oyembopukuye arire korepotiñovatua retape ombopiaka vaerä kuae jeta rupi omaeti retavaepe jare têtaiapo reta jëtarä oipota oyapovae (CEPVIS) kuae tape oñeñoño korepoti korepotiñovatuvapevae imambaeyae oyeapoka jeko pegua, jaenungañovi oi pea tape oike vaerä korepoti yavaimbae yandeiviguasupe jare oñemoirü vaerä

korepoti oyeaporukatavae MNpe têtaiapo reta ikorepoti oñeñovaluagui.

Ñanemiari kavi yave, kuae BCP oyechaetei tätague rupi oparaviki echa oechatako kerëi ombogue vaerä kuae mbaerasiguasu teko oeyague oecharevevi kerëi oyemboepi mbia reta oyapo kaviä mbaravikiyupavo kuae mburuvichaguasurä jaei oñeñoovae reta jeko pegua jare oñemongiaete kavi monda jeko pegua.

Jaeramiñovi, kuae mbaraviki tuichague, jekuaeñoi omomiräta korepotiyopoepe oyeapovae, yepetëi oime omboyeupi korepotipoepe jepi reta kuae ñanerëta rupi jare yaikuaä mbae oasatave kuae ñanerëtaruvichaguasu tape oipisivae jaekaviä jeko pegua oasa kuae mbaembae reta. Erëi ñanerëtaguasua Boliviape oime ñanoi miräta yaikuaaka vaerä kerëiko jepita DOLARvae, yombori rupi yaraja tenonde yaupiti päve opareve, jaeramoko ñamomirata yandekorepoti Bolivia pegua.

Jokuae rupiyeyño, kuae BCB, ñanerëtaguasua Boliviape guirajayé tenonde yombori reta oparavikivae retape, oyeapisaka jare oyapokatu yombori mbaravikirenda yandemabeivae rupi, jokoräiño oyapokatu oyemboepi vaerä irü ara rupi mborokuaiguasu jeia rupi. Mburuvichaguasu korepotiregua ome korepoti irü korepotiñovatuvape tëta mokoia ivatepe oivaepe omboasa mbaepuere ipuere vaerä omopüa jare ombokuakuaye opaete mbaravikirena reta ñanerëtaguasua pegua erëi mbaetita ketigui mbaembae reta gueru reta (SIBOLIVIA) jare jekuaeñoi oporombori kuae mbota Juana Azurduy jeivaepe.

Oyeapo rambueve mbaraviki tätague rupi, oyekuama yandevae mbaeyekou reta jare ñemopüaye yandekoepotipoapo. Jaeramo kuae arasa mokoi eta mokoipape mboviyae korepoti oë yandevae, kuae oasa oime yemboavai mbaerasiguasu jeko pegua, erëi oatavi oyeapokatu vaerä mbaraviki opaete jare añetete pegua, kuae tenondegua irundi yasi kuae arasa pegua, oyekua tuicha rupi miräta korepotiapo ou oupiti yandevae pandepo jare mokoimiye mojaanga (5,2%), jokuae oipota jei oime miräta korepotiapopevae. Jaeramo okuakua mbaravikiapo reta ivikira regua, mbaapo reta regua, guata regua jare ñeemondoka reta regua, kuae irundi yasi oasaguire arasa mokoi eta mokoipape rami. Irü rupi kuae miräta jare mbaeyekou ikavigue ñanerëta rupi jaekaviko oyekuauka jare oñemee irü têtaguasu reta kotivi.

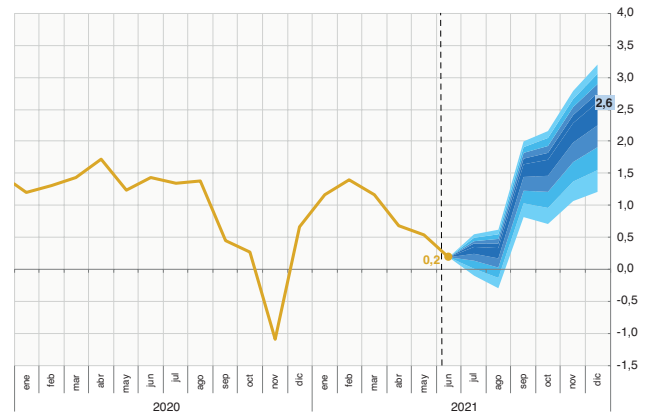
Jaeramiñovi, kuae yemboavai oyekua ñanerëta rupivae mbaeti imbaepuerembate oyuvakereveño

oguata, echa yandekorepoti jekuaeavei ñamomiräta yaraja ñanoi kuae mbaerasiguasu oeya yandevevaegui COVID-19, jare kuae tape oipisi ñanerëtaruvichaguasu jaeiño oñeñonovae jeko pegua. kuae mbae jepi oyipi yasi araroipe oasavae, jaeko ñanemae mbaravikiapo pegua ombovevikayae ñanombeuma IPNpevae yasi yasipi arasa mokoi eta mokoipa meteipe (2021).

Kuae mokoia ovasi arasa mokoi eta mokoi metei peguarä, irü têtaguasu reta rupi jekuaetai oime yemboavai mbaetita jaekavi oguataviteri oyekuaä mbae oyeapotavae jeko pegua. Erëi oime ñemae jaekavi oyeapo oñemopüaye vaerä korepotiapo oyuavirei arasa mokoi eta mokoipa metei iyapipe, jae oecha reta oï iviguasu ivi kotigua jaeko oiporaratavae, omojaanga ñoguinoi reta mbae jepi oyipita opa mbaembae reta oyeayea oï jare ñemiro mbaeyekourevae jeko pegua; erëi, oñerarö oï kuae korepotiñovatua reta iñeeaguiye korepotiapo pegua echa kuae mbaembae oasa oivae jaemai peguaäko. Jare taikuete, ñarotavi yandembaeyekou reta oï yandeivipevaere oyeapokatu vaerä yandevae, yandeivikira jupi rupi jepi vaerä yandevae, jokoräi mbegue rupi ñaë vaerä tenonde yemboavaigui.

Ñanerëtaguasupe, mbaraviki reta oyeapo kavi jare oyeao pavë yave jaemako okuakuata ojo oiko yaupiti vaerä mbaeyekou reta yaecha kuae taikuegua yasi rupivae rami. Yaecharamboeve yandembaeyekou (PIB) okuakua ojo oï yayepiamongeta jesevaegui oasaye kuae PFF kuae arasa mokoi eta mokoipa meteipe, (2021). Okuakua vaerä yandembaeyekou oyeapokavitako opaete mbaraviki reta jenda rupi jaerä oimetako ñamomiräta yandetekovekatu têtaguasu rupi jare têtatëta rupi. Jaeramo ñarötako oasa kuae yemboavai kuae arasa mokoi eta mokoipa meteipe, oiko vaerä yandevae 2,6 % jokoräi jekuaeño ogueyi vaerä yandevae mbae jepi reta mtei jare mokoimiye mojaanga 1,2% jare mboapi jare mokoimiye mojaanga 3,2%pe.

Mbae jepi oyipitavae oeyecha oivae jare oväetavae (Mojaanga)

Fuente: Banco Central de Bolivia

Notas: El gráfico incluye intervalos de confianza en torno al escenario central.

Kuae oasa rambueve, mbaeyekou korepotiapo regua jekuaetaiko täta oyeapokatu mbaraviki jare oñemomiräta vaerä ñanerëtaguasupe. Erëi oime yave oyekua yemboavai tuichague irü rupi oasa rami, jaeräko mbaepuere rupi jekuaetako BCB oyapokatu jupi rupi guiroata vaerä mbaeyekou ñanerëtarëta rupi jare ñanerëtaguasupe, jokuaerä oimetako yombori, mbaepuere jare mirata yaechaka ñanerëtaguasupe boliviape.